

POLITIIKAN TUTKIMUS JA NAISEN PAIKKA?

Katsaus naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen tilaan Suomessa

ANNE-MARIA HOLLI

Euroopan unioni päätti v. 1995 neljänestä toimintaohjelmasta sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi viisivuotiskautena 1996-2000. Ohjelman tukemiseksi komissio tuki tavoitteisiin liittyviä selvityshankkeita, joista yksi oli "Naisia ja poliittista, taloudellista ja sosiaalista päätöksentekoa koskevan tutkimuksen tila EU-maissa". Professori Joni Lovenduskin (Southamptonin yliopisto, Iso-Britannia) johtaman tutkimusryhmän koosteraportti suosituksineen valmistui kesällä 1997.

Allekirjoittanut osallistui hankkeeseen Suomen-raportoijana.¹ Katsaus² naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen tilaan Suomessa perustuu pitkälti kyseiseen EU-raporttiin, joskin keskityn tässä pelkästään valtio-opin alaan kuuluvaan tutkimukseen. Päinvastoin kuin alkuperäisessä raportissa, en pohdi hedelmällisiä tutkimusalueita tai laadi suosituksia asiantilan parantamiseksi, vaan tarkastelen lähinnä tutkimuskentän *ongelmia*. Aluksi kerron tutkimuksen tilaa koskevista huomioistani ja pohtimalla niiden keskinäisiä yhteyksiä. Lopuksi esittelen tutkimuskentällä ja tutkimuksen paradigmoissa viime aikoina tapahtuneita muutoksia ja niiden merkitystä.

Tutkijapooli: naisia ja politiikkaa tutkineiden vähäinen määrä

EU-raporttia valmisteltaessa pidettiin ns. puolenvälin kokous Southamptonissa. Yksi kokouksessa esiin nostettu kysymys koski työstettävien bibliografioiden kattavuutta ja tietojen löytämistä: miten lyhyessä ajassa ja rajallisilla resursseilla saataisiin kootuksi mahdollisimman kattavat tiedot oman maan tutkimuksesta? Totesin "Mikä ongelma tuo on? Ei ainakaan Suomen kohdalla. Riittää, kun pyytää CV:n niiltä 5-8 naiselta, jotka yleensäkin ovat mitään Suomessa aiheesta tehneet."

Vitsini osoittautui selvitystyön kuluessa osuvammaksi kuin luulinkaan. Olin jo alunperin rajannut sekä pro gradu -tutkielmat että konferenssipaperit selvityksen ulkopuolelle. Kohteeksi jäi "ammattitutkijoiden tekemä akateeminen ja julkaistu tutkimus". Tässä tutkijapooli oli suurinpiirtein 5-8, optimistisesti arvioiden ehkä 8-15 henkilön laajuinen. Tutkimusperiodikin venyi tarkoitetun 1980-90-luvun sijasta

¹ Raportti bibliografiineen on saatavissa kirjoittajalta. Raportti julkaistaan myös viivästyneesti yhdessä muiden pohjoismaiden vastaavien raporttien kanssa Aarhusin yliopiston sarjassa v. 1999.

² Kiitän VTT Marja Kerästä saamistani arvokkaista kommentteista ja kritiikistä. Kiitän myös kaikkia niitä henkilöitä, joiden kanssa käymäni keskustelut sekä EU-raporttia valmistellessani että sen jälkeen ovat myötävaikuttaneet tämän katsauksen syntyyn. Kirjoituksessa esitetyt mielipiteet ja tulkinnat ovat kuitenkin kirjoittajan omalla vastuulla.

koskemaan 1970-90-lukuja, koska muuten ei tuntunut löytyvän riittävästi sanottavaa ja raportoitavaa suomalaisesta, naisia päätöksenteossa koskevasta tutkimuksesta.

Kun edellä puhuin tutkijoista “henkilöinä”, olin tarkoituksella sukupuolineutraali. Ei ole ehkä mitenkään yllättävää, että kun kysymys oli nimenomaan naisten ja politiikan (poliittisen päätöksenteon) tutkimisesta, “tutkijat” olivat lähes aina naisia. “Vain naiset tutkivat naisia, miehet tutkivat kaikkea muuta kuin” - teesi todentui myös, kun aihetta lähestyi vastakkaisesta suunnasta, tutkimuksesta, käsin. Esimerkkinä mainittakoon, että muutaman vuoden takaisen vaalitutkimuksen bibliografiasta (Wiberg 1995, 18 sivua) löytyi vain 14 viitettä naisia ja politiikkaa käsitteleviin artikkeleihin. Näistä 14 teoksesta 13 oli naisten kirjoittamia - ja peräti kahdeksan artikkelia yksinomaan Elina Haavio-Mannilalta. Kursorinen laskutoimitus antaa naisia ja vaaleja koskevan tiedon osuudeksi n. 4 % kaikesta tuotetusta vaalitutkimuksesta - mikä luku pitkään vastasi myös naispuolisten tutkijoiden osuutta ammattivaltio-oppineista.

Tutkimuksen vähäinen määrä

Toinen havaintoni liittyi tutkimuksen määrään. Sitä oli hyvin vähän. Raportissa kartoitettiin nimenomaan valtio-opin ns. ydinalueita: tutkimusta vaaleista, naisten rekrytoitumisesta politiikan eri osa-alueille, toiminnasta siellä yms. Useimpiin kohtiin löytyi Suomesta hyvällä tahdolla edes yhden tai kahden tutkijan töitä. Usein tutkimus oli vanhaa, parinkymmenen vuoden takaista (Elina Haavio-Mannilan ja Sirkka Sinkkosen tuottamaa), tai sitten vasta tulollaan olevaa, esim. tohtoriopiskelijoiden työn alla.

Suomessa naiset ja politiikka-teemat, kuten epäilemättä monet muutkin valtio-opilliset aiheet, näyttävät jakautuvan tiukasti tutkijoiden kesken. Henkilö A tutkii naisministereitä, B naisia hallinnossa, C naisia kunnallishallinnossa, D tasa-arvopolitiikkaa. Kullakin tutkijalla on oma spesialiteettinsa. Temaattisia tutkijaryppäitä tai laajemmin tutkijoita keränneitä aihepiirejä ei juuri löytynyt.

Tämäntyyppinen “aihe per tutkija” -jako vallitsee huhujen mukaan myös esim. taidehistoriassa. Aloittelevan graduntekijän tullessa neuvottelemaan professorin kanssa gradun aiheesta lyödään lukkoon aihepiiri, joka on sitten tämän tutkijan omaisuutta hamaan kuolemaan (tai tutkijanuran loppuun) saakka ja jolle kukaan muu ei koskaan astu. “Taidehistoriallinen malli” voi Suomen kaltaisessa pienessä maassa hyvinkin olla vähäisten resurssien maksimaalista optimointia. Samalla se kuitenkin estää hedelmällisten keskusteluyhteyksien ja yhteistyön syntyä. Tiedon kumuloitumista voi tapahtua vasta yhteisössä.

“Taidehistoriallisen mallin” ongelmana on lisäksi se, että tutkimus elää ja häviää tutkijansa myötä. Kun Elina Haavio-Mannila ja Sirkka Sinkkonen siirtyivät muille tutkimusapajille 1980-luvulla, pysähtyi myös sukupuolen ja vaalien keskinäisyhteyksien tutkimus yli 15 vuodeksi. Vasta nyt tema on uudestaan viriämässä uuden tohtoripolven myötä. Samaa voi havaita yleisemmälläkin tasolla. Naisista ja politiikasta kiinnostuneiden tutkijoiden temaattisesti uudet projektit vievät yleensä alansa ainoan tutkijan muille urille ja jättävät ammottavan aukon alan suomalaisen tutkimukseen. Tutkimusta naisista ja politiikasta siis löytyi hieman,

silloin kun aihepiiri oli tai on jonkun tietyn naisen spesialiteettia tai väitöskirjatyön aiheena. Muutoin tutkimusta ei juuri löytynyt tai se jäi muutamien ohuiden katsaustyyppisten artikkelien varaan. Sukupuolta käytetään kuitenkin taustamuuttujana monessa *mainstream*-valtio-opin aiheessa, mm. vaalitutkimuksessa, ehdokkaiden ja edustajien tutkimuksessa. Oudolta tuntuu se, että esimerkiksi tiedot naisten poliittisesta käyttäytymisestä, äänestämisestä tai ehdokkaiden sukupuolen mukaisesta jakautumisesta joutuu usein etsimään liitetaulukoista (jos löytyy sieltäkään) tai ne onnistutaan käsittelemään satojen sivujen paksuisissa kirjoissakin parilla sivulauseella. Eikö suomalaisten naisten vahva poliittinen asema ole sellainen kansainvälisestäikin kiinnostava tutkimusaihe, joka vaatisi vakavaa suhtautumista?

Oma lukunsa on tietenkin se seikka, että *mainstream*-valtio-opin tulokset naisten poliittisesta käyttäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuntuvat usein keskeneräisiltä ja keskenään ristiriitaisilta - seikka, joka on pitkälti jäänyt problematisoimatta. Esimerkiksi Borgin (1996, 203) mukaan naisten suurempi äänestysvilkkaus johtuu siitä, että naiset ovat miehiä herkemmin sisäistäneet äänestämisen kansalaisvelvollisuudeksi, kun miehet taas jättävät äänestämättä protestiksi. Toisaalla (Pesonen ym. 1993, 190, 192) naiset on arvioitu miehiä vähemmän aktiivisiksi, mutta protestialttiimmiksi. Näyttääkin siltä, että naisia koskevia tietoja ei juurikaan ole koottu yhteen, vertailtu tai yritetty selittää koherentisti.

On myös monia sellaisia keskeisiä teemoja - kuten esimerkiksi sukupuolenmukainen äänestäminen - joita ei *mainstream*-tutkimuksessa ole käsitelty juuri lainkaan (siis Haavio-Mannilan jälkeen; ks. kuitenkin Pesonen 1991, 1993, 1995). Kysymys sukupuolen vaikutuksesta on kiinnostava myös rekrytoitumisen, poliittisen toiminnan muotojen ja politiikan sisältökysymysten (ja monen muun teeman) kannalta.

Teorian tila

Meillä on Suomessa muutamia (lähinnä) naispuolisia tutkijoita, joita naisiin ja päätöksentekoon liittyvät teemat kiinnostavat tai ovat kiinnostaneet ja jotka ovat jotain aihepiiristä kirjoittaneet. Suomalaisten naisten poliittista osallistumista on selitetty kolmella tavalla. Ensinnäkin on viitattu tiettyihin poliittisen järjestelmän rakenteellisiin piirteisiin, kuten esimerkiksi suhteellisen vaalijärjestelmän olemassaoloon. Toisena selittävänä tekijänä on käytetty sosio-ekonomisia (korkea työssäkäyntiaste, koulutustaso) ja ideologisia tekijöitä ("korkean osallistumisen perinne"). Kolmantena selityksenä on mainittu mm. vahvat suomalaiset naisjärjestöt ja niiden merkitys osallistumiselle. (Haavio-Mannila 1979; Haavio-Mannila ym. 1983; Dahlerup 1989; Karvonen & Selle 1995.) Mielenkiintoista tutkimuksen arvioinnin kannalta on se, että selitykset on usein otettu annettuna tai niitä on käsitelty yleisellä tasolla ilman syvempää empiiristä analyysiä. Vertaileva tutkimus esimerkiksi Pohjoismaiden vaalijärjestelmistä voisi hyvinkin paljastaa sen, että korkea naisten poliittinen osallistuminen on saavutettu eri tavoin eri Pohjoismaissa.

Raporttia laatiessani huomiointani kiinnitti se, että omaperäistä teorianmuodostusta raportin kattamilla alueilla ei juuri ollut syntynyt. Osin tämä johtunee tutkijapoolin pienuudesta ja siihen liittyvistä tiedon kumuloitumisen ongelmista, osin naistutkijoiden marginaalisen aseman mukanaan tuomista muista haitoista - kuten

esimerkiksi vaikeuksista (kongressirahoituksen ym. puuttuessa) solmia kansainvälisiä kontakteja ja päästä mukaan suurprojekteihin. Kotimaisia projekteja aihepiiriin kattamilta alueilta ei juuri ole ollut.

Muualla, esimerkiksi Pohjoismaissa tai muualla maailmassa tuotettuja, teorioita ei juurikaan ole koeteltu suomalaisen empiriaan. Keränen tosin huomautti jo aikoinaan (1993) siitä, kuinka huonosti amerikkalaiset teorit naisten poliittisesta passiivisuudesta istuivat suomalaisen todellisuuteen, mutta jotka siitä huolimatta yhä hallitsevat suomalaista valtio-opin valtavirtaa. Tästä varauksesta huolimatta tutkimuksen tilan kannalta on oireellista, ettei teoretisointia juuri löydy edes lainahöhenissä.

Ongelmana näyttääkin olevan tutkimuskentän empiirinen *terra incognita* -luonne ja marginaalisuus valtio-opin piirissä. Kun naisista ja politiikasta tiedetään yleensä ottaen niin vähän (eikä sitä olemassaolevaakaan tietämystä ole juuri arvostettu asemien, rahoituksen yms. muodossa), aihetta ei aleta jäsentää sen paremmin muualla tuotettujen teoreettisten rakennelmien kautta, kuin että tuotettaisiin itse uusia, suomalaisen todellisuuteen paremmin istuvia hypoteeseja.

Tutkimuksen jatkuvuus

Edelläkuvatut ongelmat ovat johtaneet alan tutkimuksessa katkoksiin. Kärjistääkseen: Jokainen uusi tutkijasukupolvi joutuu keksimään pyörän uudestaan. Tämä asiointi ei edistä tutkijoiden rekrytoitumista eikä teorianmuodostukseen etenemistäkään. “Etuna” suomalaisessa mallissa on tosin se, että jo gradun jälkeen on “oman” aihepiirinsä ehdoton (ja ainoa!) eksperti.

Aloittelevien tutkijoiden rekrytoitumista ja tiedon välittymistä ei myöskään edistä se, että naisia ja politiikkaa koskevia suomenkielisiä tai edes Suomea käsitteleviä oppikirjoja on niin heikosti saatavilla. Paras, vaikkakin auttamattomasti vanhentunut, on edelleen Haavio-Mannilan ym. toimittama “*Keskeneräinen kansanvalta*” (1983). Keräsen (1992) sekä Karvosen ja Sellen (1995) toimittamat antologiat on kirjoitettu englanniksi ja ne ovat - tosin keskenään eri syistä - hieman ongelmallisia oppikirjakäyttöön. Toivottavasti perusoppikirjojen pahimman puutteen korvaa pian “Keskeneräisen kansanvallan” jatkoksi syntynyt “*Likestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden*” (1999), joka käännetään myös suomeksi. Se ei kuitenkaan poista sosiaalista tilausta suomalaisten tutkijoiden suomeksi kirjoittamilta, naisia ja politiikkaa koskevilta perusteoksilta.

Oppikirjojen olemassaoloa koskevan kysymyksen käänttöpuolena on kysymys siitä, missä määrin niitä käytetään mm. perusopetuksessa. Tästä minulla ei ole tietoa muun kuin oman laitokseni kohdalta, jonka tutkintovaatimusten valinnaisissa osioissa komeilee kaksi sukupuolinäkökulman huomioivaa teosta (tämä *ei* ole ironiaa).

Naisten ja naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen marginaalisuus valtio-opin tutkijayhteisössä

Vielä kymmenisen vuotta sitten valtio-oppi oli sananmukaisesti “miesten linnake”. Helsingin yliopistossa ensimmäinen nainen väitteli valtio-opista vuonna 1989. Koko

maassa vain yhdellä naisella oli vakituinen virka (määräaikainen assistenttuuri). Naispuolisten lisensiaattien osuus oli vain 4 %. (Ks. myös Keränen 1984.) Suurin osa harvoista tutkijanaisista työskenteli tieteen rajamailla, apurahojen turvin tai tilaustutkimuksista, opetuksesta tai muusta ansiotyöstä elantonsa ansaiten.

Onko naispuolisten tutkijoiden asema valtio-opissa muuttunut sitten 1980-luvun? Esimerkiksi Helsingin yliopistossa sekä uusien opiskelijoiden että perustutkintojen sukupuolijakauma valtio-opissa on ollut jo pitkään, ainakin 1980-luvulta saakka, suhteellisen tasainen. Vuosina 1992-97 suoritetuista valtio-opin perustutkinnoista 52 % meni naisille.³

Pullonkaula syntyy - kuten aiemminkin - jatko-opintoihin rekrytoimisessa. Helsingin yliopistossa oli vuosina 1992-97 valtio-opissa lisensiaatiksi valmistuneista naisia 23 % ja väitelleistä vain 12 %. Nämä luvut osoittavat suurta muutosta verrattuna aiempaan, mutta silti ei olla edes lähellä tasapainoista sukupuolijakaumaa. Kysymys voi osin olla aikaviiveestä perustutkinnon ja jatkotutkinnon suorittamisen välissä. Aikaviive ei kuitenkaan selitä sitä, miksi 1980-luvulla valmistuneista naisista useampi ei ole ryhtynyt tutkijanuralle.

Saatavissa olevien tietojen perusteella⁴ naisia on viroissa (vakituiset, määräaikaiset ja virkaatekevät/viransijaiset assistentit, lehtorit ja professorit) Suomen yliopistojen valtio-opin ja lähialojen laitoksilla⁵ 0-33 %. On kuitenkin todennäköistä, että näistäkin puolet on viransijaisia. Laitosten tutkijoista (johon lukuun sisältyvät myös VAKAVAlaiset) naisten osuus on jo huomattavasti korkeampi, 27-60 %, eikä yhtään naisetonta laitosta löydy. Sen sijaan dosenteiksi naisia ei ole vielä hakenut. Naisten osuus dosenteista on arvioitavissa laitoskohtaisesti 0-11 %:iin.

Luvut osoittavat, että valtio-opin laitoksilla on tapahtumassa hiljainen muutos. Ensimmäistä kertaa suomalaisen valtio-opin historiassa naiset ovat valtaamassa edes jonkinlaista jalansijaa sekä jatkotutkinnoista että viroista. Naisten aseman määrällinen kehitys osoittaa tosin myös, että naisille rekrytoituminen valtio-opin tutkijanuralle ja virkoihin tuntuu yhä olevan miehiä vaikeampaa.

Suomalaistenkin tiedepolitiikkaa koskevien tutkimusten mukaan tutkijanuralle suuntautumisen kannalta olennaista on akateemiseen yhteisöön integroituminen - käytännössä virka tai vastaava (nykyoloissa ehkä tutkijakoulu -paikkakin). Yliopistojen virkapaikoilta on väiteltä nuorempina ja tutkijauran kehitys on ollut nousujohteisempaa kuin niillä, joilla ei ole vakituista virkaa yliopistolla. (Esim. Halinen 1988.)

Voidaan tietenkin keskustella siitä, missä määrin parhaat tutkijavoimat on rekrytoitu heti valmistuttuaan alempiin virkoihin tai tohtorikouluihin ja mikä institutionaalisen aseman ja siihen liittyvän tutkijayhteisön tuen merkitys on. Norjalaiset tutkimukset tieteen tuottavuudesta osoittavat ns. käänteisen Matteus-kehän olemassaolon, eli

³ Nämä ja seuraavat tilastotiedot perustuvat Helsingin yliopiston www-sivujen tutkintotilastoihin.

⁴ Tiedot on haettu laitosten www-sivuilta.

⁵ Mukana ovat: Helsingin yliopisto, Social- och kommunalhögskolan, Turun yliopisto, Åbo Akademi (Statsvetenskapliga institutionen ja Institutionen för offentlig förvaltning), Tampereen yliopisto (Politiikan tutkimuksen laitos ja Kunnallistieteiden laitos), Jyväskylän yliopisto sekä Vaasan yliopisto.

niille, keillä on, annetaan (Kyvik 1991; Kyvik - Teigen 1994). Ne, joiden virka-asema turvattu ja infrastruktuuri järjestyksessä tuottavat määrällisesti eniten tieteellistä tutkimusta ja saavat edelleen bonuspisteitä, korkeampia virkoja, rahaa, tukea, mikä puolestaan edelleen tukee heidän tuottavuuttaan. Ongelma on, kuten huomaamme, nimenomaan sysäys “hyvän kehän” alkuun. Tässä suhteessa erityisesti naiset ovat valtio-opin piirissä olleet huonossa asemassa. Jää nähtäväksi, missä määrin tutkijakoulujen perustaminen tulee vaikuttamaan asiointilaan.

Olen puhunut *naisten* marginaalisesta asemasta valtio-opissa. Kuten jo edellä huomautin, tällä tekijällä näyttää olevan suora yhteys myös *naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen* marginaaliseen tilaan. Naispuolisten tutkijoiden vähäinen määrä on merkinnyt myös vähäistä tutkimuksen määrää naisista ja politiikasta. Voidaan kuitenkin kysyä, tuleeko naispuolisten tutkijoiden määrän nykyinen kasvu vaikuttamaan tutkimustilanteeseen. Tyypillistä naisia ja politiikkaa koskevalle tutkimukselle Suomessa - niinkuin muuallakin maailmassa - oli pitkään se, että aiheesta kiinnostuivat kannuksensa jo muilla valtio-opin osa-alueilla, ns. “valtavirrassa”, hankkineet naispuoliset tutkijat. 1980- ja 1990-luku olivat poikkeuksellisia siinä, että naistutkimuksen yleisen nousun vanavedessä politiikan tutkijoiksi rekrytoitui naisia myös naisia koskevista aiheista tehtyjen opinnäytetöiden kautta, ilman että oltaisiin hankittu ensin tutkijalegitimaatiota perinteisemmissä tutkimusaiheissa.

Feministisen tutkimuksen (naistutkimuksen) eksklusiosta

Olen tähän asti puhunut naispuolisista tutkijoista ja naisia ja päätöksentekoa koskevasta tutkimuksesta suomalaisessa valtio-opissa. Kolmas tekijä yhtälössäni on *naistutkimus*, millä tarkoitan sellaista tutkimusta, joka jollain tavalla hyödyntää feministisen tutkimuksen epistemologista ja metodologista arsenaalia. Käsitteiden sekaantumista välttääkseni nimeän tarkoittamani tutkimuksen tässä *feministiseksi tutkimukseksi*, joka on myös kansainvälisesti useimmiten käytetty nimitys.

Naisia on tutkittu iät ja ajat eri tieteenaloilla, myös politiikan tutkimuksessa, erilaisia tarkoituksia varten. Valitettavan usein tutkimus on kuitenkin ollut tutkijan ja yhteiskunnan naisia koskevien ennakkoluulojen värittämää. Johtotähdeksi on noussut mm. sukupuolten eriarvoisen tilanteen ja sosiaalisten erojen oikeuttaminen. Poliitiikan tutkimuksen kentällä esimerkiksi oletukset politiikan miehisyydestä ja “luonnottomuudesta” naisten kohdalla ovat värittäneet tutkimustuloksia ja vaikuttaneet tulkintoihin (esim. Bourque - Grossholtz 1984; ks. myös Keränen 1993).

Feministisen tutkimuksen pyrkimyksenä on irtautua tämänkaltaisista ennakkooloituksista ja tarkastella todellisuutta myös naisten lähtökohdista käsin. Olennaista tämän tyypisessä tutkimuksessa on se, että naisia/sukupuolta tutkimuskohteina ei oteta “annettuina”, vaan tutkijan/tieteenalan/kulttuurin sukupuolta ja naiseutta koskevat käsitykset kyseenalaistetaan ja niitä tarkastellaan kriittisesti. Poliitiikan naistutkimuksesta⁶, tai feministisestä politiikan tutkimuksesta puhuessamme, tämä

⁶ Käytän politiikan tutkimuksen alalla tehtävästä feministisestä tutkimuksesta tässä kuitenkin nimitystä “politiikan naistutkimus”, koska se on Suomessa tutkijakunnan piirissä vakiintunut nimitys. Yhtä hyvin voidaan kuitenkin puhua “feministisestä politiikantutkimuksesta”.

voidaan tiivistää väitteeksi: politiikan naistutkimuksessa naisia ja politiikkaa teemana lähestytään kriittisesti, joskus etnometodologian keinoin.

Feministisessä tutkimuksessa puhutaan usein tutkimuksen ns. purkamis- ja rakentamisprojekteista (esim. Saarinen 1986), jossa purkamisprojektilla viitataan tieteen tai omaan tieteenalaan sisältyvien sukupuoliasenteiden näkyväksi tekemiseen ja niiden kriittiseen tarkasteluun. Rakentamisprojektilla tarkoitetaan taas lähestymistapaa, jossa edellisestä tietoisina lähdetään rakentamaan tutkimusta, joka välttää nämä asenteelliset ongelmat ja pyrkii "ottamaan naiset todesta", käsittämään naiset omaehtoisina subjekteina eikä vain "puutteellisina miehinä". Esimerkkinä jälkimmäisestä feministisen politiikan tutkimuksen piirissä voisi olla esimerkiksi naispolitiikkojen haastattelut siitä, miten he politiikan ja omat tehtävänsä siinä ymmärtävät.

Voi kysyä, onko feministiseen politiikan tutkimukseen sisältyvä valtavirran kritiikki ollut valtio-opin miehelle tiedeyhteisölle liian kova pala nieltäväksi? Perustan arvioni siihen, että valtio-opin piirissä näyttää vallitsevan poikkeuksellisen suuri epäluulo politiikan naistutkimusta ja feministisiä tutkijoita kohtaan, esimerkiksi sosiologiaan verrattuna. Tämä on ollut havaittavissa sekä asenteiden, että tutkimusyhteisön käytäntöjen tasolla.

Feminististä tutkimusta ei juurikaan tunneta eikä siihen viitata valtio-opillisissa tutkimuksissa, vaikka usein syytä olisi, etenkin silloin, kun kysymys on naisista politiikassa. On hämmästyttävää, että *tietämättömyyttä* aihepiirin keskeiset tutkimustulokset tuottaneesta traditiosta ja sen tutkimusotteista tunnutaan pitävän valtio-opin piirissä usein milteipä myönteisenä asiana.

Kukapa uskaltautuisi vaalitutkijaksi ilman aiemman tutkimuksen tuntemusta tai tilastojen lukutaitoa? Kukapa vastuuntuntoinen opettaja lähettäisi opiskelijansa kenttätööhön afrikkalaiseen kyläyhteisöön ilman vieraan kulttuurin tutkimiseen liittyviä taitoja ja valmiuksia? Se, että suomalaisen valtio-opin piirissä naisten ja politiikan tutkimiseen liittyviä epistemologisia ja metodologisia ongelmia ei edes noteerata, lienee paras osoitus tieteenalan piintyneestä patriarkaalisuudesta.

Päinvastoin kuin monella muulla tieteenalalla, minkäänlaista feminististen tutkijoiden integraatiota ei näytä juuri tapahtuneen valtavirran piirissä (tosin tästä on poikkeuksiakin joillakin laitoksilla), vaan segregatio on lähes täydellistä. Erilaisiin valtio-opillisiin yhteisjulkaisuihin tai konferensseihin pyydetään aniharvoin mukaan *token*-naistutkija. Vaikka yhä useammassa (myös valtavirran) projektissa vaaditaan nykyään - ulkoisesta painostuksesta tai rahoittajien vaatimuksista johtuen - myös nais-/tasa-arvonäkökulman huomioivaa osiota, niin mukaan ei useinkaan oteta näiden asioiden suomalaisia asiantuntijoita.

Huvittavin esimerkki valtavirran harjoittamasta suomalaisten politiikan naistutkijoiden eksklusiosta lienee Pertti Pesosen kunniaksi julkaistu juhlaKirja. Se on ainoita *mainstream*-yhteisjulkaisuja, johon poikkeuksellisesti otettiin mukaan "naisaspekti" julkaisemalla uudelleen ulkomaalaisten tutkijoiden (Jennings & Farah 1990) lähes 10 vuotta vanha artikkeli suomalaistenkin naisten poliittisesta käyttäytymisestä!

Kolikon käänttöpuolena on feminististen tutkijoiden vieraantuminen valtio-opin tutkijayhteisöstä, joskus sen täydellinen hylkääminen, ainakin henkisesti. Jotkut tutkijat ovat löytäneet uudet sidosryhmät ja toiminta-areenat lähitieteistä tai naistutkimuksen monitieteisestä yhteisöstä. Suhtautuminen valtio-opin *mainstream*-yhteisöön saattaa - ei mitenkään yllättävästi - olla negatiivissävytteistä. “Miksi niiden kanssa puhua tai olla yhteistyössä, eiväthän nekään meikäläisten kanssa.” Niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan : noidankehä on syntynyt.

Uusia tuulia: miestutkijoiden tulo tutkimuskentälle

Naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen uusia ilmiöitä on aivan viime aikoina ollut miespuolisten tutkijoiden lisääntyvä kiinnostus aihepiiristä. Trendin voi katsoa alkaneen Per Sellen ja Lauri Karvosen toimittamasta teoksesta “*Closing the Gap. Women in Nordic Politics*” (1995). Teoksen kirjoittajakunnassa oli joukko suomalaisia miestutkijoita (eikä yhtään suomalaista naistutkijaa). Kansainvälisissä lehdissä julkaistut arvostelut teoksesta olivat havaintojeni mukaan pääasiassa kiittäviä, mutta Pohjoismaissa ja varsinkin naistutkimuksen piirissä teos herätti vähintäänkin ristiriitaista huomiota.⁷

Ongelmaksi nousi - paitsi teoksen näkökulma, josta enemmän hieman myöhemmin - myös kirjoittajakunnan miesylivoima. Mistä oli kysymys? Olivatko miehet vihdoin heränneet huomaamaan, että naisia koskevat kysymykset ovat olennainen ja tärkeä osa politiikan tutkimusta? Vai oliko kysymyksessä pikemminkin pyrkimys vallata aihepiiri sitä tutkineilta, usein feministisen tutkimusnäkökulman omaksuneilta, naistutkijoilta? Nähdäkseni kumpaakaan hypoteesia ei voi hylätä suoralta kädeltä, joten pohdin tässä hieman tarkemmin ilmiön taustoja.

Noin 5-10 suomalaista miespuolista valtio-oppinutua on innostunut viime vuosien mittaan tutkimaan tavalla tai toisella naisia ja politiikkaa. Tämä ryhmä on siis lähestulkoon yhtä suuri kuin aihepiiriä tutkinut naispuolinen ydinryhmäkin. Erojakin toki on. Miespuolisisten tutkijoiden kiinnostus naispolitiikkaan on vain osa heidän tutkimus- tai julkaisuintressejään ja tutkimuksen painopistealue on toisaalla. Valtavirtainen tutkimusaihe on esimerkiksi poikunut naisia koskevan sivu- tai osaprojektin tai julkaisun.

Osasyö kiinnostukseen heräämiseen on jo mainittu: ulkopuolinen painostus/rahoitus. Yhä useampi kansallinen ja kansainvälinen tutkimusrahoittaja edellyttää nykyään - tasa-arvopoliittisten suuntaviivojen mukaisesti - myös sukupuolinäkökulman huomioimista tutkimushankkeissa. Tämä seikka lienee suunnannut osin myös kotimaista tutkimusta naisteeman suuntaan. Toinen vaikuttava tekijä lienee, kotimaisen feminismin sijaan, ulkomainen feminismi. Erityisesti anglosaksisissa maissa levinnyt ns. “poliittinen korrektius” edellyttää myös sukupuolinäkökulman huomioimista erilaisissa hankkeissa sekä sisällöllisesti että tutkimusryhmien kokoonpanoissa. Tätä kautta, epäsuorasti, feministisen politiikantutkimuksen kansainvälinen nousu on ollut vaikuttamassa myös suomalaiseen tutkimuskenttään.

⁷ Perustan arvioni tässä paljolti lukemaani ja kuulemaani Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa sekä formaaleilla että informaaleilla areenoilla.

Mikään edellä esitetystä ei sinänsä falsifioi ensimmäistä hypoteesia miestutkijoiden “aidosta” heräämisestä naisia koskeviin tutkimusteemoihin, joskin ne viittaavatkin innostuksen mahdollisesti opportunistisiin motiiveihin. Pohjoismaisten ja kotimaisten feministien kritiikki miestutkijoiden esiinmarssia kohtaan näyttääkin kumpuavan monesta eri lähteestä. Osin lienee kysymyksessä opportunistinen, kovenevan kilpailun tuottama kritiikki ja huoli, että miehet vievät naistutkijoilta markkinat. Toiseksi kyseessä voi olla sitoutuminen feministisen tutkimuksen yhteen tieteenteoreettiseen äärisuuntaan, jonka mukaan mies(sukupuoli) ei voi tehdä emansipatorista tutkimusta “naisista naisia varten”. Kolmanneksi - ja katson tämän kritiikin lajin perusteiltaan vahvimaksi - feministien kritiikki syntyy havaituista ristiriidoista tutkimuksen ja toiminnan välillä.

Jos miespuolinen tutkija tutkii esim. naisia politiikassa ja yhä edelleen muulla toiminnallaan ja asenteillaan osoittaa, ettei arvosta sen paremmin naisia yleensä, naispuolisia kollegoitaan kuin heidän (mahdollisesti feminististä) tutkimustaan, feministinen arvio miestutkijan työstä ja motiiveista ei voi juuri olla muuta kuin kriittinen. Asiaa ei auta se, että feminististä tutkimustraditiota tunteva lukija silloin tällöin törmää miespuolisten tutkijoiden töissä uskomattomaan viiteapparaatin käyttöön (esim. keskeisiä tutkimuksia ei tunneta tai niihin - naisten tutkimuksiin - ei ainakaan viitata) ja yleensäkin naistutkimuksen tieteenteoreettisen tradition asiantuntemattomuuteen.

On vaikeaa arvioida, missä määrin tyypillistä tällainen vähättelevä asennoituminen on aihepiirin miespuolisten tutkijoiden keskuudessa. Tasapuolisuuden vuoksi mainittakoon, että varsinkin nuoremmassa polvessa miestutkijoiden suhtautuminen feministiseen tutkimukseen ja naisiin on usein asiallista ja arvostavaa. Tästä ryhmästä löytynee myös nimenomaan “aidon kiinnostuksen” omaavia miespuolisia tutkijoita, jotka puolestaan - *sic!* - joutuvat ehkä kärsimään joidenkin sukupuolensa edustajien herättämistä epäluuloista feministien parissa. Tässä myös feministiset (nais)tutkijat voisivat joskus mennä itseensä: harvapa meistä yhtä kriittisesti suhtautuisi aloittelevan naistutkijan tekemisiin.

Edellä oleva osoittaa että miesten esiinmarssi naisia ja politiikkaa koskevalle tutkimuskentälle on monitahoinen ja ristiriitainen ilmiö, johon olisi varottava ottamasta yksioikoista kantaa yleisellä tasolla. Yksittäistapaukset ovat sitten asia erikseen.

Kaksi joukkuetta - kaksi paradigmaa?

Miesten esiinmarssin ohella tutkimuskentällä on havaittavissa toinenkin uusi ilmiö. Kysymyksessä on kahden erilaisen tutkimusta jäsentävän paradigman synty ja keskinäinen kamppailu. Sellen ja Karvosen toimittaman teoksen saama ristiriitainen vastaanotto pohjoismaisten naistutkijoiden piirissä johtui osaltaan juuri siitä, että teoksessa otettiin selkeästi kantaa uuden “optimistisen paradigman” puolesta vanhakantaiseksi arvioitua feminististä ja “pessimististä” näkökulmaa vastaan. Tulen

seuraavassa puhumaan kilpailevista näkemyksistä näillä Nina C. Raumin lanseeraamalla optimistisena ja pessimistisenä paradigmana.⁸

Norjalaisessa kontekstissa ns. Bergenin koulukunta ja eritoten naisia ja politiikkaa tutkinut Nina C. Raum (ks. esim. 1996) on katsottu optimistisen paradigman päällimmäisiksi puolestapuhujiksi.⁹ “Pessimistisellä” näkemyksellä puolestaan ei oikeastaan ole ollut itsemäärittyneitä subjekteja, muutoin kuin korkeintaan epäsuorasti. Tämä selittyy sillä, että “pessimistinen paradigma” on optimisen paradigman puolestapuhujien antama määre, joilla mitä ilmeisimmin viitataan juuri feministiseen politiikantutkimukseen ja feministeihin.

Paradigmakiistaa ei toistaiseksi ole käsitelty suomalaisen politiikantutkimuksen julkisuudessa, joskin se vaivihkaa on alkanut jäsentää havaittuja ja tässäkin pohdittuja suomalaisen tutkimuskentän ristiriitoja. Karvosen ja Sellen (1995) toimittama teos oli havaintojeni mukaan ensimmäinen kannanotto optimistisen paradigman puolesta. Sen jälkeen olen törmännyt siihen tai ainakin sitä kovasti muistuttaviin näkemyksiin sekä naisia ja politiikkaa käsittelevissä uusimmissa suomalaisissa artikkeleissa että varsinkin alan suomalaisten tutkijoiden kanssa käymissäni keskusteluissa.

Paradigmakiistan kohteena on kysymys siitä, miten Pohjoismaissa tapahtunutta naisten poliittisen aseman kehitystä olisi tulkittava. Tosiasioista ei juurikaan olla eri mieltä. Pohjoismaissa naiset ovat saavuttaneet lähes saman aseman kuin miehet poliittisella areenalla, varsinkin ns. numeerisen kanavan kohdalla, kansanedustuslaitoksessa ja muissa kansanvaltaisesti valituissa elimissä. Tilanne on eri työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän päättävissä elimissä, joissa naiset muodostavat pienen vähemmistön. Naisten ja miesten osallistuminen ja käyttäytyminen on lähennyt toisiaan monilla politiikan tutkimuksen osa-alueilla.

Pessimistinen näkemys korostaa sitä, että vaikka pohjoismaisten naisten asema on parantunut erityisesti politiikassa, naiset eivät ole saavuttaneet tasavertaista asemaa sen paremmin poliittisina toimijoina kuin kansalaisinakaan. Painopiste on siis vielä olemassaolevissa ongelmissa ja niiden ratkaisemisessa. Optimistinen näkemys puolestaan korostaa naisten aseman edistymistä viimeisten parinkymmenen vuoden aikana ja arvioi saman myönteisen suuntauksen jatkuvan tulevaisuudessakin.

⁸ Raum (1996, 88-92) nimeää näkemykset oikeastaan “synkäksi” ja “valoisaksi kuvaksi” (“*det mørke og det lyse bilder*”), mutta nämä eivät käänny hyvin suomeksi.

Huomautan tässä yhteydessä siitä, että naisia ja politiikkaa koskevassa tieteellisessä keskustelussa on käyty useampia kiistoja, joissa on käytetty vastaavaa terminologiaa (“synkkä” ja “valoisa”, “optimistinen” ja “pessimistinen”, “positiivinen” ja “negatiivinen” näkemys naisen aseman kehityksestä) (tästä keskustelusta ks. esim. Bergqvist 1994).

⁹ Vastakkainasettelusta optimistisen ja pessimistisen näkemyksen välillä oli pohjimmiltaan ehkä myös kyse siinä kiistassa kutistuvista instituutioista, jota politologi Hege Skjeie ja sosiologi, naistutkija Harriet Holter (ks. esim. 1996a, 1996b) kävivät norjalaisilla tiedefoorumeilla muutama vuosi sitten. Holterin jo 1970-luvulla lanseeraaman hypoteesin mukaan naiset pääsevät “mukaan” kutistuviin instituutioihin. Naisten poliittisen aseman vahvistuminen erityisesti parlamentissa johtuisi näin siitä, että ko. instituutio on menettänyt valtaansa muille instituutioille. Skjeie (1992) puolestaan on kyseenalaistanut sekä kutistumishypoteesin että oletuksen *Stortingetin* vallan vähenemisestä, jolloin myös naisten lisääntyvä poliittinen valta näyttäytyy “aitona” valtana.

Kuvio 1: Systematisoitu esitys kahden paradigman eroista

	Pessimistinen paradigma	Optimistinen paradigma
Perustava näkemys naisten poliittisen aseman kehityksestä	Pessimistinen.	Optimistinen.
Lähtökohta	Naisten asemassa on yhä suuria ongelmia - tilanne ei ole tasavertainen.	Naisten asemassa on tapahtunut suuria edistysaskelia.
Perspektiivin laajuus	Huomioi useammat yhteiskunnan osa-alueet ja pohtii niitä suhteessa toisiinsa, esim. naisten asemaa sekä julkisessa että yksityisessä sfäärissä.	Rajoittuu "politiikaksi" katsottavan alueelle ja poliittisiin kysymyksiin.
Käsitys politiikasta	Laaja.	Kapea.
Teoreettisia selitysmalleja	Rakenteelliset selitysmallit olivat pitkään hallitsevassa asemassa; esim. patriarkaattiteoriat, teorit vallan sukupuolittuneisuudesta ym. Nykyisin myös toimijaorientoituneita lähestymistapoja.	Sekä rakenteellisia että toimijaorientoituneita selitysmalleja valtio-opin oppiaineen sisällä.
Esimerkkejä teorioista	Hypoteesi kutistuvista instituutioista; teorit uudentyypisistä, "raffinoidummista" patriarkaatin muodoista ym.	Viivästyshypoteesi: naisten pääsy poliittisiin asemiin viivästyi, mutta he ovat nopeasti saavuttamassa saman statuksen kuin miehet.
Näkemys sukupuolten välisestä suhteesta	Sukupuolten välinen suhde on myös valtasuhde. Vaaditaan arvostusta naisille ja naisiin liitetuille tehtäville/alueille/ominaisuuksille.	Sukupuolten suhteeseen mahdollisesti liittyvää valtaspektia ei juurikaan käsitellä. Valta ymmärretään valtio-opin traditionaalisen poliittisenä valtana, so. asemaan, resursseihin ym. liittyvänä, ei niinkään sukupuoleen liittyvänä käsitteenä.
Paradigman hyvät puolet	Tuo esiin vallan ja sukupuolen välisen suhteen, tuo ilmi naisten asemaan liittyvät ongelmat ja osoittaa niiden kytkennät eri yhteiskunnan osa-alueille.	Tekee näkyväksi naisten edistysaskeleet politiikan kentällä.
Paradigman ongelmat	Muuntuu helposti vulgaarimuodossaan "suureksi teoriaksi" joka esittää kaikki mahdolliset ilmiöt esim. piilevän miesvallan ilmentymänä. Tällöin ei esim. havaita todellisia edistysaskeleita naisten asemassa eikä tunnisteta naisten tosiasiallista valtaa kotona tai yhteiskunnassa. Jos miesten valta nähdään yksioikoisen monoliittisena, ei myöskään nähdä eroja eri miesryhmien vallassa ja valtaresursseissa.	Näyttää usein olettavan, että naisten tulisi "muuttua enemmän miesten kaltaisiksi" saavuttaakseen saman vallan. So. ottaa politiikan miehisen normin annettuna? Ei pysty välttämättä tunnistamaan yhteiskunnassa tyypillisemmin "naisisten" käyttäytymismallien/ poliittisten toimintatapojen merkitystä. Ei myöskään kapeasta näkökulmasta johtuen välttämättä näe naisten asemaan vaikuttavia muita yhteiskunnallisia tekijöitä.

Paradigmojen välillä voi nähdä monia eroja niin ideologian, lähtökohtien, politiikkakäsityksen kuin ongelmanmäärittelyjenkin suhteen. Olen pyrkinyt systematisoimaan havaitsemani erot hyvin skemaattisesti ja kärjistäen oheiseen taulukkoon (kuvio 1).

Taulukko osoittaa, että pohjimmiltaan paradigmojen erot voidaan johtaa niiden ankkuroitumisesta kahteen eri tieteenalaan. Pessimistisen paradigman taustalla vaikuttaa jokseenkin selkeästi naistutkimuksen poikkitieteellinen traditio, joka selittää myös sen kiinnittymisen laajaan politiikkakäsitykseen. Optimistinen paradigma puolestaan on ankkuroitunut perinteisen valtio-opin oletuksiin ja selitysmalleihin.

Paradigmat edustavat myös kahta erilaista poliittista ja tieteenteoreettista traditiota. Pessimistisen paradigman taustalla on havaittavissa marxilais-strukturalistisen lähestymistavan vaikutus. Kuten muistetaan, naistutkimuksen nousu 1970-luvulla liittyi kansainvälisesti - paitsi naisliikkeeseen - myös tuolloin vahvasti esillä olleeseen marxilaiseen traditioon, joka lainasi uudelle suuntaukselle perustavien oletuksien ohella myös joukon käsitteitä.¹⁰ Uusi, syntyvä naistutkimuksen tieteenala suhtautui kuitenkin kriittisesti sekä marxismiin, jota se arvosteli naisvihamielisyydestä ja -sokeudesta että aiempaan liberalistiseen roolisosiologiaan

1960-luvun pohjoismainen roolisosiologia ja "tasa-arvoliberalismi" ideologiana voidaankin nähdä pitkälti optimistisen paradigman henkisenä äitinä. Kummallekin tyypillistä on korostaa naisten ja miesten samanlaisuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia, sukupuolesta riippumatta. Kumpikaan ei myöskään nosta esiin kysymystä rakenteiden ja käsitteiden sukupuolittuneisuudesta. Suurin ero näkemysten välillä on siinä, että optimistinen paradigma edustaa nimensä mukaisesti optimistisempää perusvirettä kuin traditionaalinen roolisosiologia tai tasa-arvoliberalismi, joka feministien suussa sai aikoinaan lisämääreen "kurjuustutkimus". Tämä ero liberalistisen "kurjuustutkimuksen" ja optimistisen paradigman välillä selittyy reaalimaailman so. naisten tosiasiallisen tilanteen muutoksella.

Pessimistisen ja optimistisen paradigman välinen vastakkainasettelu ei siten olisikaan mikään uusi kiista, vaan vanhan uudelleenlämmitystä. Samasta ideologisesta ristiriidasta ponnistaa itse asiassa myös naistutkimuksessa jatkuvasti ajankohtainen väittely naisten ja miesten samanlaisuudesta tai erilaisuudesta (ks. esim. Holli 1997). Vaikka kiista pessimistisen ja optimistisen paradigman välillä on näin kontekstualisoitavissa osaksi sukupuolidebatteja yleisemmin jäsentäviä yhteiskunnallisia näkemyseroja, kysymys siitä, miksi kiista on aktualisoitunut nyt ja juuri valtio-opissa, jää edelleen auki?

Optimistinen paradigma näyttää viime vuosina saavuttaneen nopeasti jalansijaa myös Suomessa. Osin syynä lienee juuri se, että uudet ryhmät valtio-opin sisällä ovat alkaneet kiinnostua naisia ja politiikkaa koskevista teemoista. Osin syynä lienee myös feministisen politiikan tutkimuksen delegitimointi suomalaisen valtio-opin piirissä,

¹⁰ On tosin huomautettava siitä, että naistutkimus on 1970-luvun marxilaispainotteisen alun jälkeen huomattavasti muuttunut ja monipuolistunut. Se on sekä omaksunut aineksia muistakin tieteenteoreettisista traditioista (esim. postmodernismi) että kehittänyt omaa traditiotaan.

mikä on johtanut etsimään muita, valtio-opin valtavirran kannalta “hyväksyttävämpiä” tapoja lähestyä teemaa.

Kahdesta joukkueesta ja kahdesta paradigmasta huolimatta sen paremmin hedelmällistä vuorovaikutusta kuin keskustelua yhteisestä teema-alueesta ei ole juuri syntynyt. Tämä viitanee siihen, että näkemyserot ovat jähmettyneet tai vaarassa jähmettyä teorioiden sijasta pikemminkin omaa toimintaa oikeuttaviksi *poliittisiksi* ideologioiksi - minkä ei tässä esitetyn jälkeen pitäisi enää hämmästyttää. Mainitut paradigmat ovat näet kiinnittyneet sellaisiin vastakkainasetteluihin (marxismi/liberalismi, radikaalifeminismi/tasa-arvoliberalismi, naisten ja miesten erilaisuus/samankaltaisuus), jotka ovat perustavia paitsi eri tieteenteoreettisille myös erilaisille yhteiskunnallisille näkemyksille sukupuolten asemaa koskevassa keskustelussa.

Yhteenvedo ja ehdotus yhteiskunnalliseksi kokeeksi

Olen pohtinut naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen tilaa Suomessa, sen taustatekijöitä ja seurauksia. Aihepiirin tutkimusta on Suomessa vaivannut sekä empirian ja teoretisoinnin että jatkuvuuden puute. Tutkimuskentän marginaalisuus on liittynyt vahvasti myös naispuolisten tutkijoiden huonoon asemaan valtio-opissa. Valtio-opin “herraseuraisuus” on tosin tuoreimman tutkijasukupolven myötä muuttumassa.

Naisia ja politiikkaa koskevalla suomalaisella tutkimuskentällä on viime vuosina esiintynyt mielenkiintoisia uusia trendejä, jotka on tässä otettu tarkemman pohdinnan kohteeksi. Yhtäältä feministinen politiikantutkimus ei juurikaan - monista muista yhteiskuntatieteistä poiketen - ole saavuttanut jalansijaa suomalaisessa valtio-opissa. Toisaalta naisia ja politiikkaa koskevaan tutkimukseen on pikkuhiljaa alkanut rekrytoitua myös miespuolisia tutkijoita. Kenttää jakamaan on syntynyt myös feministisorientoituneen näkemyksen kanssa kilpailevia näkemyksiä.

Tästä on seurannut valtio-opillisen kentän kahtiajako, mitä naisten ja politiikan keskinäisyhteyksien tutkimukseen tulee. Feministinen politiikantutkimus näyttää pikkuhiljaa olevan liukumassa kokonaan valtio-opin ulkopuolelle joko institutionaalisen tai tieteenteoreettisen poissulkemisen kautta tai tutkijoiden siirtymisenä valtio-opin piiristä lähitieteisiin, kuten sosiologiaan. Toisaalta valtio-opin valtavirrassa on syntynyt “vaihtoehtoista” liikehdintää omine, valtio-opin ja tasa-arvoliberalismin traditioista nousevine - mutta sukupuolinäkökulmasta vähemmän kriittisine - paradigmoineen.

Naisia ja politiikkaa koskevan tutkimuksen tilan kannalta kentän ideologinen jakautuminen toisistaan vaikeneviin fraktioihin on kuitenkin selvä este tutkimuskentän kehittymiselle. Vähimmäisvaatimus lienee se, että kumpikin fraktio edes tunnustaisi toisen olemassaolon ja mahdolliset ansiot. Siitä voisi alkaa keskustelu ja vuorovaikutus. Paradigmojen paremmuudesta ei nimittäin enää kannattaisi väitellä. Monikaan ei ole tainnut huomata, että kerrankin meillä on yhteiskuntatieteissä niin harvinainen mahdollisuus koetella naisten asemaa koskevien teorioiden pitävyyttä.

Yhteiskunnallisena laboratoriona voisi toimia suomalainen valtio-opin yhteisö, joka on enemmän tai vähemmän avoimesti sulkenut naiset ja naistutkimuksen ulos. Viime vuosina tutkijayhteisö on alkanut pikkuhiljaa naisistua. Jos 10 vuoden kuluttua suomalaisen valtio-opin virkajakauma (myös ylimmillä portailla) on tasainen ja vaikutusvalta yhtäläinen, optimistinen paradigma viivästyshypoteeseineen on näyttänyt kyntensä. Jos näin ei käy, niin pessimistisen paradigman ansiot kuten myös vallan sukupuolikytkentä, tulevat toteen näytetyksi.

Tässä haastetta niin teorialle kuin koejärjestelyjen riippumattomuudellekin!

LÄHTEET

Bergqvist, Christina (1994): *Mäns makt och kvinnors intressen*. Acta Universitatis Upsalaensis, skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen I Uppsala, 121. Uppsala .

Bergqvist, Christina ym. (red.) (1999): *Likestilte demokratier? Kjønn og politikk I Norden*. Universitetsforlaget, Oslo.

Borg, Sami (1996): *Velvollisuus vaikuttaa. Tutkimus suomalaisen äänestysosallistumisen perusteista ja eduskuntavaalien äänestysprosentin laskusta*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Bourque, Susan & Grossholtz, Jean (1984): "Politics as an unnatural practice: political science looks at female participation." Teoksessa Siltanen, Janet - Stanworth, Michelle (eds.): *Women and the Public Sphere. A Critique of Sociology and Politics*. Hutchinson, London, s. 103-121.

Dahlerup, Drude (1987): "Confusing concepts - confusing reality: A theoretical discussion of the patriarchal state." Teoksessa Showstack Sassoon, Anne (ed.): *Women and the State. The Shifting Boundaries of Public and Private*. Hutchinson, London, s. 93-127.

Haavio-Mannila, Elina (1979): "How women become political actors: female candidates in Finnish elections." *Scandinavian Political Studies* nr. 4.

Haavio-Mannila, Elina ym. (toim.) (1983): *Keskeneräinen kansanvalta., Naiset Pohjoismaiden politiikassa*. Pohjoismaiden Ministerineuvosto, Oslo.

Halinen, Arto (1988): *Selvitys vuonna 1988 Suomen korkeakouluissa väitelleiden jatko-opintojen rahoituksesta*. Suomen Akatemia, Helsinki 1988.

Holli, Anne Maria (1997): "On Equality and Trojan Horses. The Challenges of the Finnish Experience to Feminist Theory." *European Journal of Women's Studies*, 1997:2, s. 133-164.

Holter, Harriet ym. (1996a): *Hun og han. Kjønn i forskning og politikk*. Pax Forlag, Oslo.

Holter, Harriet (1996b): "Makten ut - kvinner inn? - Eller: "På Stortinget er det godt at sitte, Lavinia". *Sosiologisk tidskrift* 1996:3, s. 173-182.

Jennings, M. Kent - Farah, Barbara (1990): "Gender and politics: Convergence or differentiation." In Sänkiah, Risto (ed.): *People and their Politics*. The Finnish Political Science Association, Jyväskylä, s. 27-65.

Karvonen, Lauri & Selle, Per (eds.) (1995): *Women in Nordic Politics. Closing the Gap*. Dartmouth, Aldershot.

Keränen, Marja (1984): "Kön och politik - en ofrågbar fråga? Om svårigheten att ställa frågan." *Politiikka* 26:1, s. 46-62.

Keränen, Marja (ed.) (1992): *Gender and Politics in Finland*. Avebury, Aldershot 1992. (Julkaistu myös nimellä: Keränen, Marja (ed.) (1990): *Finnish 'Undemocracy'. Essays on Gender and Politics*. The Finnish Political Science Association, Jyväskylä).

Keränen, Marja (1993): *Modern Political Science and Gender. A Debate between the Deaf and the Mute*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 103. University of Jyväskylä, Jyväskylä.

Kyvik, Svein (1991): *Productivity in Academia. Scientific Publishing at Norwegian Universities*. NAVF, Universitetsforlaget.

Kyvik, Svein & Teigen, Mari (1994): *Likestilling på universitetet. En undersøkelse av kvinnelige og mannlige forskere*. Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 1/94, Oslo.

Pesonen, Pertti (1991): "Puolueen ja edustajaehdokkaan painottuminen äänestyspäätöksissä." *Politiikka* 33:2, s. 98-105.

Pesonen, Pertti (1995): "The Voter's Choice of Candidate." Teoksessa Borg, Sami - Sänkiäho, Risto (eds.): *The Finnish Voter*. The Finnish Political Science Association, Tampere, s. 114-128.

Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto - Borg, Sami (1993): *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. WSOY, Juva.

Raaum, Nina C. (1996): "Politisk representasjon." Teoksessa Raaum, Nina C. (red.): *Kjønn og politikk*. TANO, Oslo, s. 88-112.

Saarinen, Aino (1986): "Naistutkimus - paradigmahaaste yhteiskuntatieteille?" Teoksessa Rantalaiho, Liisa (toim.): *Miesten tiede, naisten puuhut: Yhteiskuntatieteiden kritiikkiä naisten työn näkökulmasta*. Vastapaino, Jyväskylä, s. 235-280.

Skjeie, Hege (1992): *Den politiske betydningen av kjønn. En studie av norsk topp-politikk*. Institutt for samfunnsforskning, Rapport 92:11, Oslo..

Wiberg, Matti (1995): "Bibliography of Finnish electoral research." Teoksessa Borg, Sami & Sänkiäho, Risto (eds.): *The Finnish Voter*. The Finnish Political Association, Tampere, s. 240-257.